

ЩОДО ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАК «ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ»

Постановка проблеми. Проблема продовольчої безпеки буде існувати доти, поки є держава, адже її визначальним фактором сили й авторитету є підтримання відповідного рівня продовольчої безпеки. Перехід до ринкової економіки, реформування аграрного сектора відповідно до вимог економічних законів ринку зумовлюють особливу увагу до формування системи продовольчої безпеки в нових умовах. Необхідність гарантування продовольчої безпеки України потребує підтримання відповідного рівня продовольчого самозабезпечення, що передбачає використання державної підтримки вітчизняних виробників сільсько-господарської продукції та вжиття заходів імпортного контролю з метою захисту власних виробників від іноземної конкуренції. Надійність продовольчого забезпечення полягає як у достатньому самозабезпеченні продуктами харчування, так і в наявності коштів для їх імпорту в необхідних обсягах за умов мінімальної потенційної вразливості продовольчого забезпечення населення в разі виникнення ускладнень з імпортом продовольства (відсутність валюти, зростання цін, ембарго тощо).

Саме нині, коли особливо чітко проглядаються як недоліки та помилки в аграрній реформі, так і елементи тих позитивних результатів, заради яких здійснювалися кардинальні економічні перетворення, актуальним є питання розроблення наукових засад формування системи продовольчої безпеки країни, яка відповідає принципам функціонування ринкової економіки і яка, як пріоритет агропродовольчої політики держави, має визначити напрями її здійснення [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання забезпечення продовольчої безпеки України у вітчизняній науковій літературі останнім часом отримали достатню розробку в таких провідних вчених економістів-агрономів, як О.М.Бородіна, О.Є.Гудзь, М.Я. Дем'яненко, А.Д.Діброва, П.А. Лайко, П.Т.Саблук, Н.М.Сіренко, С.Д.Сіташ, О.В.Олійник, О.В.Шебаніна та інші.

Загалом проблема забезпечення продовольчої безпеки нашої країни залишається актуальною і сьогодні.

Метою статті є проведення аналізу поняття «продовольча безпека» та на основі думки ряду вчених, надати свою інтерпретацію даного поняття, розкриваючи його сутність.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі формування загальнодержавної та регіональної аграрної політики продовольчої безпеки з урахуванням соціальних еколого-економічних особливостей регіонів є ключовим завданням ринкової трансформації аграрного сектору національної економіки .

Слід зазначити, що продовольча безпека є однією зі складових економічної безпеки країни, а тому політична стабільність та економічний і стабільний розвиток країни є можливими лише за умов розв'язання питань щодо забезпечення населення продуктами харчування. Тривала нестача основних продуктів харчування може стати причиною погіршення якості життя населення, зниження продуктивності праці, негативних соціальних наслідків тощо.

Розглядаючи сутність поняття «продовольча безпека», слід звернути увагу на «безпеку» в цілому. Згідно зі словником Роберта, термін «безпека» почав вживатися з 1190 року та означав спокійний стан духу людини, яка вважала себе захищеною від будь-якої небезпеки. У XVII – XVIII століттях практично в усіх країнах стверджується точка зору, що держава має за головну мету всезагальний добробут та безпеку. Тому термін «безпека» отримує нове трактування: стан, ситуація спокою, яка з'являється як результат відсутності реальної небезпеки, а також матеріальні, економічні, політичні умови, відповідні органи та організації, що сприяють утворенню такої ситуації [7, С.15].

В Російській імперії вперше термін «безпека» згадується у «Положенні про заходи щодо охорони державного порядку та громадського спокою» і вживається він як «державна безпека». З часом було закріплено поняття «охорони громадської безпеки» як діяльності, спрямованої на боротьбу з державними злочинами.

Не можна не погодитися з думкою Чорнодід І.С. стверджує, що національна безпека – це багатопланове поняття, до якого входять оборонна, екологічна, енергетична, продовольча та інші види безпеки.

Продовольча безпека – це такий рівень продовольчого забезпечення населення, який гарантує соціально-політичну стабільність у суспільстві, виживання і розвиток нації, особи, сім'ї, стійкий економічний розвиток [5, С.5]

Борщевський П. під продовольчою безпекою розуміє стан економіки, забезпечений відповідними ресурсами, потенціалом і гарантіями, а також при якому, незалежно від внутрішніх і зовнішніх загроз, зберігається необмежена у часі здатність держави (суспільства) забезпечувати економічну та фізичну доступність для всього населення життєво важливих продуктів харчування в обсягах, якості й асортименті, достатніх для розширеного відтворення кожної особи у звичних умовах і мінімально необхідних для підтримки здоров'я та працездатності надзвичайних продовольчих ситуаціях [1, С.67].

Продовольча безпека – це стан захищеності продовольчих інтересів особи, суспільства, держави від зовнішніх і внутрішніх загроз, при якому забезпечується коректно вимірюваний вплив факторів за наявності інформаційного середовища, охорони довкілля, прогнозування ситуації, що дозволяє забезпечувати функціонування людини, економіки та промисловості, контролювання кризових ситуацій та забезпечення всіх верств населення якісними продуктами в достатній кількості [6].

Гарантом продовольчої безпеки є агропромисловий комплекс, головним завданням якого є забезпечення виробництва сільськогосподарської продукції та підвищення її конкурентоспроможності на вітчизняному та світовому ринках. При цьому найважливішою умовою забезпечення країни продовольством є загальний рівень функціонування її національної економіки.[4, С.40]

В міжнародних документах також увага акцентується на понятті «продовольча безпека». Так, ООН (РАО) та Всесвітня Організація Охорони Здоров'я розглядають продовольчу безпеку як наявність у всіх громадян постійного доступу до достатньої кількості безпечних і поживних продуктів харчування, що забезпечують здорове й активне життя або ж це система, що чітко функціонує і забезпечує всі верстви населення продуктами харчування, відповідно до прийнятих фізіологічних норм, за рахунок власного виробництва і необхідного імпорту щодо тих продуктів, для виробництва яких немає внутрішніх умов [3]

Заслугує уваги й поняття продовольчої безпеки регіону. Як зазначають науковці Пушак Я.Я та Пушак І.І. продовольча безпека регіону – це стан економіки регіону, забезпечений ресурсним, фінансовим, науково-дослідним, технологічним, виробничим і кадровим потенціалом галузей агропромислового комплексу, харчової промисловості і торгівлі, які пов'язані із продовольчим забезпеченням населення, що гарантує поза залежністю від внутрішніх і зовнішніх загроз доступність для всього населення регіону продуктів харчування в обсязі, якості і асортименті, достатніх для успішного розвитку кожної людини у звичайних умовах і мінімально необхідних для підтримки здоров'я і працездатності в надзвичайних ситуаціях [4, С.41].

Таким чином, аналізуючи основні підходи до визначення «продовольча безпека» у вітчизняній та зарубіжній літературі, ми можемо констатувати, що продовольча безпека – це наявність в національному ринку достатньої кількості продовольства для населення країни незалежно від місця виробництва та забезпечення безпеки харчових продуктів.

Висновки. На основі думки вчених-економістів, ми прийшли до висновку, що продовольча безпека посідає важливе місце у системі національної безпеки держави. В Україні забезпечення продовольчої безпеки вимагає конкретних заходів та дій у сферах

державної політики, зокрема інноваційної, інвестиційної, а також політики державного регулювання, які б забезпечили необхідними та якісними продуктами харчування усіх громадян нашої держави. Слід констатувати, що одним з основних аспектів продовольчої безпеки є якість продуктів харчування, а тому для вирішення цієї проблеми необхідно створити систему безпеки, яка дасть змогу запобігти ризику отримання неякісної продукції. Необхідно вдосконалювати методологію оцінки якості харчових продуктів і продовольчої сировини, переходити від контролю готової продукції до контролю на стадії її виробництва на всьому технологічному ланцюгу. Також необхідно розробити систему прогнозування показників якості як сировини, так і готових харчових продуктів, застосувувати високоефективні методи контролю та методики якісного і кількісного аналізу ризику порушення функціонування технологічних систем, які погіршують якість продукції, що виготовляється.

Отже, проблема продовольчої безпеки в Україні на сучасному етапі є актуальною та потребує відповідних зусиль з боку держави для її успішного вирішення, а значить і забезпечення населення високоякісними продуктами харчування.

Анотація

В даній статті автор досліджує сутність та зміст поняття «продовольча безпека»; на основі аналізу даного поняття вітчизняними та зарубіжними науковцями, дає своє визначення даному поняттю; акцентує увагу на тому, що продовольча безпека була та залишається актуальною і на початку третього тисячоліття; набрала масштабів глобальної проблеми, яку необхідно негайно вирішувати.

Ключові слова: країна, продовольча безпека, ринкова економіка, аграрний сектор, система, реформи, державна політика, населення, ресурси, національна економіка

Аннотация

В данной статье автор исследует сущность та содержание понятия «продовольственная безопасность»; на основании анализа данного понятия отечественными и зарубежными учеными, предлагает свое определение этого понятия; акцентирует внимание на том, что продовольственная безопасность была и остается актуальной и в начале третьего века; приобрела масштабы глобальной проблемы, которую необходимо срочно решать.

Ключевые слова: страна, продовольственная безопасность, рыночная экономика, аграрный сектор, система, реформы, государственная политика, население, ресурсы, национальная экономика.

Annotation

In this article the author examines the concept of "food security"; based on the analysis of this concept made by domestic and foreign scientists, she gives her definition of this concept; emphasizes that food security was and remains relevant at the beginning of the third millennium; this problem has the scale of global problem that must be immediately addressed.

Key words: country, food security, market economy, agricultural sector, system, reforms, state policy, population, national economy.

Список використаних джерел:

1. Борщевський П. Продовольча безпека країни: стан і тенденції / П. Борщевський, Л. Дейнеко // Розбудова держави. – 2007. – 1 – 6. – с. 66 – 73.
2. Гойчук О.І. Методичні підходи до оцінки продовольчої безпеки / О. І. Гойчук // Аграрна наука і освіта. – Київ, НАУ. – 2010. Т.4. - № 1-2. С.75 – 79.
3. Пабат О.В. Продовольча безпека як складова економічної безпеки держави // Економіка АПК, 2010. – 12. С.86 – 90.

4. Пушак Я.Я, Пушак І.І. Самозабезпеченість продовольством регіону: оцінка та прогноз / Бізнес-навігатор, Херсон. - № 3 (29). -2012. – С.40 – 46.
5. Ткачова Н.М. Інноваційна складова економічної безпеки держави : Монографія. – Д., 2008. – 378с.
6. Чечель О. М. Прогнозування розвитку сільського господарства і АПК у забезпеченні продовольчої безпеки території: Автореферат дис. на здобуття наук ступеня канд. економ. наук. спец. 08.07.02. «Економіка с/г і АПК», Суми, 2006. – 15 с.
7. Чорнодід І. С. Економічна безпека як категорія економічної теорії / Актуальні проблеми економіки, 2003. - № 11 (29), - С. 17 – 26.